

1.9.2022

EOAK/5149/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Katja Harakka

ULOSOTTOVIRANOMAISTEN MENETTELY MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN POISTAMISESSA YM.

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Ulosottolaitoksen menettelyä maksuhäiriömerkintöjen poistamista koskevassa asiassa.

Kantelija oli pyytänyt luottotietomerkintöjensä poistamista saatavan lopullisen vanhentumisen vuoksi ja toimittanut pyyntönsä ohessa selvitystä vanhentumisväitteensä tueksi. Kantelun mukaan ulosottoviranomaiset olivat antaneet kantelijalle virheellistä ohjausta merkintöjen poistamiseksi, merkintöjen poistaminen oli kestänyt ja lisäksi kantelijan viesteihin vastaamisessa oli ollut viivettä. Edelleen kantelijan esittämään korvausvaatimukseen ja ulosmitattujen varojen palautuspyyntöön ei ollut kantelun mukaan vastattu eikä laadittu päätöstä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Valtakunnanvoudin kanslia toimitti lausuntonsa ja johtavan kihlakunnanvoudin selvityksen (ohessa).

Lisäksi käytössäni ovat olleet kantelun liitteenä olleet asiakirjat.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelija oli ollut velallisenä asiassa, jossa luoton alkuperäinen eräpäivä oli ollut 30.1.1999. Ulosottooperusteena ollut yksipuolinen tuomio oli annettu 4.9.2009 ja asia oli ollut ulosotossa.

Kantelija oli 19.2.2021 toimittanut Ulosottolaitokselle selvitystä saatavan lopullisesta vanhentumisesta ja pyytänyt ulosottoviranomaista lähettämään luottotietotoiminnan harjoittajalle luottotietomerkintöjä koskevan peruutusilmoituksen vanhentumisen perusteella. Viestissään kantelija oli ilmoittanut velan erääntymispäivän ja viitannut velan vanhentumisesta annetun lain (jälj. vanhentumislaki) 13 a §:ään ja sen esitöihin.

Ulosottolaitoksen perintäsihteeri oli 9.3.2021 ilmoittanut, ettei velkomusasia ollut enää ollut ulosottoasiana vireillä ja pyytänyt kantelijaa ottamaan yhteyttä hakijana olleeseen velkojaan. Kantelijan toimittama selvitys oli tässä yhteydessä tallennettu ulosoton tietojärjestelmään, mutta tallennus oli epäonnistunut. Velan eräpäivätieto ei ollut tallentunut järjestelmään.

Kantelija oli toukokuussa 2021 tarkastanut luottotietonsa ja havainnut, että edellä mainittua saatavaa koskeva merkintä oli ollut edelleen hänen tiedoissaan. Tämän vuoksi kantelija oli 29.5.2021 ollut yhteydessä Ulosottolaitoksen asiakaspalveluun. Hän oli pyytänyt edelleen merkinnän poistoa sekä käsityksensä mukaan vanhentuneelle saatavalle ulosmitatun veronpalautuksen palauttamista sekä vahingonkorvausta. Kantelijan viestissä oli viitattu hänen aiemmin lähettämäänsä viestiin ja todettu, että maksuhäiriömerkintä poistetaan, kun velan alkuperäisestä eräpäivästä on kulunut 20 vuotta. Perintäsihteeri oli 1.6.2021 välittänyt kantelijan pyynnön kihlakunnanvouti A:lle. Vouti oli yrittänyt tavoittaa kantelijaa puhelimitse siinä onnistumatta ja oli siksi 16.6.2021 päivätyssä sähköpostiviestissään pyytänyt tätä soittamaan.

Kantelija ei ollut yrityksistään huolimatta tavoittanut voutia puhelimitse, koska voutin ilmoittama numero ei ollut ollut suora. Kantelija oli 24.6.2021 soittanut sekä lähettänyt asiasta sähköpostin kihlakunnanvoudille ja tämän sijaisena toimivalle henkilölle. Kantelijan vastuuhenkilö ulosottoasioissa oli kuitenkin 18.6.2021 vaihtunut, ja kantelijan asia oli siirretty kihlakunnanvouti B:lle. Tämä oli 8.7.2021 vastannut kantelijalle ja ilmoittanut, ettei kyseessä olevan saatavan täytäntöönpanokelpoisuus ollut lakannut eikä saatava siten ollut ollut vanhentunut. Kihlakunnanvouti B oli perustanut vastauksensa ulosottokaaren 2 luvun 24 §:ään ja ulosottooperusteen (tuomio 4.9.2009) päivämäärään. Ulosoton järjestelmistä ei tallennusvirheen vuoksi ollut nähtävissä velkakirjan eräpäivä 30.1.1999.

3.2 Oikeusohjeita

3.2.1 Luottotietomerkintöjen poistoon ja velan vanhentumiseen liittyvät säännökset

Ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n 3 momentin mukaan ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamia tietoja koskeva peruuttamisilmoitus muun muassa, kun ulosottooperusteen määräaika on kulunut umpeen tai ulosotto päättyy sen vuoksi, että velka on vanhentunut lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 13 a §:n nojalla.

Ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n mukaan ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut. Kuitenkin saman pykälän 2 momentin mukaan velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:ssä tarkoitetun vanhentumisen ulosottomies ottaa huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella.

Velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n mukaan luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuu viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Pykälää koskevan voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen mukaan lainkohtaa sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin. Vanhentumisaikaa katsotaan kuitenkin ennen lain voimaan tuloa kuluneen enintään 15 vuotta.

Lainkohtaa koskevien esitöiden (HE 83/2014 vp, s. 79–80) mukaan ulosottooperusteen määräaikaan kytkeytyvästä vanhentumisajasta ja nyt kysymyksessä olevasta erääntymiseen sidotusta vanhentumisajasta määräävä olisi aina se, joka kuluu ensin umpeen. Esimerkiksi, jos ulosottooperuste on annettu kymmenen vuotta erääntymisen jälkeen, velka vanhentuu, kun eräpäivästä on kulunut 20 vuotta, vaikka ulosottooperusteen määräaika olisikin vielä jäljellä. Pykälässä tarkoitettu vanhentumisaika alkaa kulua aina velan erääntymisestä, eikä vanhentumisaikaa voida katkaista. Velan vanhentumisesta annettua lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin siten, että vanhentumisaikaa katsotaan ennen lain voimaantuloa kuluneen enintään 15 vuotta. Kun laki on tullut voimaan 1.1.2015, vanhentuvat saatavat lopullisesti erääntymisen perusteella aikaisintaan 1.1.2020.

Velan vanhentumisesta annetun lain 18 §:n mukaan velan vanhentuminen otetaan tutkittavaksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vain asianosaisen väitteen perusteella. Ulosottoviranomaisen velvollisuudesta ottaa viran puolesta huomioon velan vanhentuminen säädetään erikseen (ulosottokaari 2 luku 1 §).

3.2.2 Ulosottoviranomaisten menettelyä koskevat säännökset

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii.

Saman luvun 20 §:n mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

Ulosottokaaren 3 luvun 28 §:n mukaan ulosottomiehen on muun muassa tehtävä perusteltu kirjallinen päätös, kun esitetty väite tai vaatimus hylätään ja asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen. Muussa tapauksessa päätöksestä on ilmoitettava suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin väite tai vaatimus esitetään kirjallisesti ja ulosottomieheltä pyydetään siihen päätöstä, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu kirjallinen päätös.

Saman luvun 30 §:n mukaan väitteen tai vaatimuksen johdosta tehtävä päätös tulee tehdä viipymättä sen jälkeen, kun väite tai vaatimus on esitetty.

3.3 Selvitykset

Johtavan kihlakunnanvoudin selvityksen mukaan ulosoton tietojärjestelmässä oli ollut pdf-tiedosto velkakirjasta, josta oli kuitenkin puuttunut tieto velan eräpäivästä. Siksi kihlakunnanvouti A oli halunnut selvittää asiaa puhelimitse ja varmistua siitä, että hän luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja oikealle henkilölle. Vouti oli lähettänyt kantelijalle soittopyynnön sähköpostitse 16.6.2021. Kantelija oli ottanut yhteyttä voudin ollessa jo vuosilomallaan ja saanut automaattisessa poissaoloviestissä tiedokseen sijaisena toimineen kihlakunnanvoudin yhteystiedot.

Kantelijan vastuuhenkilö oli kuitenkin vaihtunut. Uusi vastuuhenkilö kihlakunnanvouti B oli 8.7.2021 vastannut kantelijalle. Hänellä ei kuitenkaan ollut ollut käytössään kantelijan jo aikaisemmin esittämää velkakirjaa kokonaisuudessaan tallennusvirheen vuoksi. Tästä johtuen vouti oli perustanut vastauksensa ulosottoaaren 1 luvun 24 §:n mukaiseen perussäännökseen, jonka mukaan saatavan täytäntöönpanokelpoisuus ei olisi ollut vielä lakannut.

Johtavan kihlakunnanvoudin käsityksen mukaan luottotietomerkinän poistamisen arviointi velan vanhentumisen perusteella olisi tullut tehdä jo 19.2.2021 kantelijan pyynnön ja sen ohessa esittämän selvityksen mukaisesti. Selvitys oli sisältänyt jäljennöksen alkuperäisestä velkakirjasta, josta velan eräpäivä oli ilmennyt.

Veronpalautuksen ulosmittauksen peräyttämisen osalta johtava kihlakunnanvouti on todennut, että vaikka veronpalautus oli nyt kyseessä olevan velan osalta ulosmitattu vanhentuneelle saatavalle, kantelija ei vielä tuolloin ollut esittänyt väitettä velan vanhentumisesta. Siten vaatimus varojen palauttamisesta tulisi esittää suoraan velkojalle, jonka tulisi arvioida asiaa vanhentumislain 14 §:n perusteella.

Johtavan kihlakunnanvoudin mukaan kantelijan luottotietomerkinän peruuttamisilmoituksen käsittely oli ulosottolaitoksessa viivästynyt ja lisäksi kihlakunnanvouti B:n 8.7.2021 vastaus oli perustunut puutteelliseen tietoon ja oli siten ollut virheellinen.

Valtakunnanvoudin kanslian lausunnossa on katsottu, että kantelijan toimittaman pyynnön ja selvityksen perusteella ulosottomiehen olisi tullut jo helmikuussa 2021 tutkia kantelijan esittämä väite. Sillä seikalla, ettei saatava ollut enää ollut vireillä ulosotossa, ei ollut merkitystä ulosottoviranomaisen ilmoittamisvelvollisuuden kannalta. Siten asiassa oli menetelty virheellisesti, kun kantelija oli ohjattu ottamaan yhteyttä velkojaan eikä velan lopullista vanhentumista ollut tutkittu selvityksestä huolimatta.

Kantelijan uusittua peruuttamispyyntönsä toukokuussa 2021 asian selvittäminen oli siirtynyt voudin vuosiloman ja vastuuhenkilön vaihtumisen vuoksi. Peruuttamisilmoitus oli lähetetty 31.8.2021 luottotietotoiminnan harjoittajalle. Lausunnon mukaan syyt käsittelyn viivästymiselle ovat ymmärrettävät, mutta ulosottoviranomaisten menettely asiassa ei ole ollut kokonaisuutena arvioiden ulosottokaaressa säädetyn asianmukaisuuden ja joutisuusvaatimuksen mukaista. Viivästyminen ei ole johtunut yksittäisten virkamiesten epäasianmukaisesta menettelystä, vaan kyse on ollut asian käsittelyn kokonaisuudesta.

Veronpalautuksen osalta lausunnossa on todettu, että se oli ulosmitattu 10.8.2020 ja suoritettu ulosottoon 3.9.2020. Selvitys velan vanhentumisesta oli toimitettu vasta 19.2.2021. Ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan velan lopullista vanhentumista ei oteta huomioon viran puolesta, vaan ainoastaan väitteen ja selvityksen perusteella. Siten tältä osin ulosottomenettelyssä ei ollut toimittu virheellisesti.

Lausunnossa on kantelijan vaatiman varojen palautuksen osalta viitattu ulosottokaaren 10 luvun 2 §:ään, jonka mukaan ulosottomies ei voi oikaista maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa lopullisen tilityksen jälkeen. Lausunnon mukaan asiassa ei ole kysymys sanotun luvun 3 §:ssä tarkoitetusta virheestä, jonka mahdollistaisi itseoikaisun ja varojen takaisinperinnän velkojalta. Edellä mainittuun viitaten lausunnossa on katsottu, että velvollisuus varojen mahdolliseen palauttamiseen on vanhentumislain 14 §:n perusteella velkojalla. Ulosottomiehellä ei ole toimivaltaa peritä velkojalta takaisin veronpalautuksen ulosmittauksesta kertyneitä varoja lopullisen tilityksen jälkeen. Lausunnon mukaan ulosottomenettelyssä ei tältä osin ollut tapahtunut virhettä, joka voisi tilitettyjen varojen osalta mahdollisesti perustaa valtion vahingonkorvausvastuun. Ulosottoviranomaisten oli tullut tehdä täytäntöönpanotoimia, koska vanhentumislain 13 a §:n mukaan lopullista vanhentumista ei oteta huomioon viran puolesta.

Edelleen lausunnossa on katsottu kihlakunnanvoudi B:n vastanneen kantelijalle joutuisasti. Vastaus oli kuitenkin ollut virheellinen, koska voudilla ei ollut ollut käytössään kaikkia asiaan vaikuttavia tietoja.

Lisäksi vastaus ei ollut täyttänyt ulosottokaareissa säädettyä avoimuuden vaatimusta, koska vastausta annettaessa olisi tullut ymmärtää huomioida myös mahdollinen vanhentumislain 13 a §:n mukainen vanhentuminen. Mikäli asiassa oli ollut epäselvyyttä, ulosottoviranomaisen olisi ainakin tullut tiedustella kantelijalta tarkempia tietoja. Kyse oli selkeästi ollut kantelijalle merkityksellisestä seikasta.

3.4 Asian arviointi

Vanhentumislain 13 ja 18 §:ien säännökset huomioon ottaen kantelijan saatava oli ollut vanhentunut hänen ottaessaan yhteyttä ulosottolaitokseen 19.2.2021 ulosottokaaren 1 luvun 32 §:ssä tarkoitetun peruuttamisilmoituksen tekemiseksi. Kantelijan asiaa ei ollut kuitenkaan pyynnön ja selvityksen johdosta ryhdytty tutkimaan. Kantelijan kirjoituksesta ei ollut ilmennyt, onko hänen tarkoituksenaan ollut pyytää kirjallisesti esittämäänsä vaatimukseen päätös, joten tämä olisi erikseen tullut varmistaa kantelijalta. Lisäksi kantelijalle oli annettu virheellistä tietoa, kun hänet oli ohjattu ottamaan yhteyttä hakijana olleeseen velkojaan. Katson, että tältä osin menettely ei ole ollut ulosottokaareissa edellytetyksi tehokasta ja joutuisaa eikä asiassa ole myöskään annettu kantelijalle ohjausta päätöksen saamiseksi asiassa.

Edelleen kantelijan uusittua pyyntönsä toukokuussa 2021 hänen pyyntönsä käsittely oli siirtynyt henkilöltä toiselle. Hänelle oli heinäkuussa 2021 vastannut uusi kihlakunnanvouti, joka oli ilmoittanut ulosottooperusteen vanhenevan vasta 4.9.2024. Kantelijan jo helmikuussa 2021 pyyntönsä perusteeksi toimittama selvitys oli siten jäänyt huomioon ottamatta ja hänelle oli annettu virheellistä tietoa. Katson, että myöskään tältä osin asiassa ei ole menetelty ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä edellytetyllä tavalla asianmukaisesti.

Kantelijan pyynnön käsittely on kestänyt yli puolen vuoden ajan ja kantelijaa on viranomaisten toimesta ohjeistettu toistamiseen virheellisesti. Tämä ja edellä todettu huomioon ottaen katson ulosottoviranomaisen menetelleen asiassa vastoin ulosottokaaren asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksia (ulosottokaaren 1 luku 19–20 §). Menettely ei myöskään ole toteuttanut perustuslain 21 §:ssä perusoikeutena turvattua oikeutta saada asiansa käsiteltyksi toimivaltaisessa viranomaisessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Kantelussa esiintuodun veronpalautuksen ulosmittauksen ja veronpalautuksen palauttamisen osalta viitataan ulosottoviranomaisten selvityksissään lausumaan. Veronpalautus oli ulosmitattu 10.8.2020 eli noin puoli vuotta ennen kantelijan väitettä velan vanhentumista ja sen tueksi toimitettua selvitystä. Siten tältä osin asiassa ei ollut menetelty virheellisesti.

Kantelussa on vielä tuotu esiin kantelijan ulosottolaitokselle esittämä korvausvaatimus ja sen jääminen vastaamatta. Tältä osin kantelun tutkinnan yhteydessä on saatu valtakunnanvoudin kanslian lausunto, jossa on ainakin tietyin osin otettu kantaa myös valtion vahingonkorvausvastuuseen. Mikäli kantelija katsoo korvausvaatimuksensa jääneen kokonaan tai joiltakin osin käsittelemättä, hän voi esittää uuden korvausvaatimuksen valtakunnanvoudin kanslialle. Katson, ettei asia näissä oloissa edellytä enempiä toimenpiteitäni.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta ulosottolaitoksen tietoon.